деревини, щоб виготовити підручники для 1 учня.

Виконання таких завдань, систематичне і цілеспрямоване застосування компетентнісного підходу, допомагає учням сприймати цілісну картину світу; більш глибоко вивчати і розуміти різні аспекти життя, завдяки погляду на них з різних точок зору; вдосконалювати навички системного мислення. Значення компетентнісного підходу в навчанні є надзвичайно важливим, адже вміння бачити взаємозв'язки в довкіллі буде допомагати учням протягом усього їхнього подальшого життя.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti.
2. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». – Київ : Видавництво «Алатон», 2019. – 128 с.
3. Савченко О. Я. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи [Електронний ресурс] / О. Я. Савченко. – 2018. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/714505/1/%D0%9F%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%20%D0%B2%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%96%20%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B9%20%D0%9D%D0%A3%D0%A8.pdf

Дар'я Глушко

ТВОРЧІСТЬ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛІНГВІСТИКИ

У світі фентезі, мабуть, жоден з творів не знайшов такої слави як «Гоббіт» (1937) та «Володар перснів» (1954) Дж. Р. Р. Толкіна. Інтерес до творчості цього талановитого літератора не згас і сьогодні. Свідченням тому є опубліковані після смерті письменника збірку міфів та легенд Середзем'я «Сильмариліон», 12 томів чернеток Дж. Р. Р. Толкіна, аматорські та професійні дослідження його творів, світу й мов, створених ним. У Великобританії «Володар перснів» перевидається майже щороку, існує та успішно функціонує «Британське Толкінівське Суспільство», видаються журнали, присвячені його творчості, зокрема, «Cirth de Gandalf» в Бельгії, «Mythlore» в Канаді, «Quettar» в Англії, «Vinyar Tengwar», «Parma Eldalamberon» в США.

Жанр «Володаря перснів» не визначений й досі. У його всесвіті є

власні мови, історія, легенди. Тут і притча і поезія, високий епос і священний переказ, простий сільський гумор і лицарський роман. Деякі дослідники пропонують визначити жанр цього роману як «лінгвістичну епопею» [3, с. 1]. Відомо, що поштовхом для уяви автора стали винайдена ним ельфійська, а також давньоанглійська, давньоісландська, фінська та валлійська мови.

«Володар перснів» називають одним з перших романів жанру «фентезі», який за часів Толкіна не був настільки популярний та поширений. Безперечно, шанувальники цього жанру знаходять багато спільного між «Володарем перснів» та своїми улюбленими книгами. Багато з авторів жанру «фентезі» теж створили цілі світи – взяти хоча б Урсулу Ле Гуїн, Роджера Желязни, Джорджа Мартіна або Клайва Стейплза Льюїса. Однак, навряд чи хто-небудь заперечить, що жоден з цих уявних світів не продуманий так ретельно і любовно, не обґрунтований так послідовно як світ Дж. Р. Р. Толкіна.

Джон Толкін рано почав проявляти неабиякі здібності до мов; більш того – він сам починає винаходити мови, конструювати алфавіти та граматики. Більш того, створення власних мов, за роки навчання, із хобі переростає у справу життя. З незакінченої повісті «Втрачена дорога» Толкін відчував себе не стільки винахідником нових, скільки відкривачем колись наявних мов. За словами письменника, створені мови вимагали всесвіту, у якому вони могли б вільно функціонувати та розвиватися. Відповідно, роман «Володар перснів» був задуманий, перш за все, як «лінгвістичний» і був розпочатий, щоб створити необхідний історичний фон для ельфійських мов. Це підтверджують і дослідники роману: «Середзем'я – це місце, де мова є найважливішою» [4, с. 201].

Леголас у другій частині трилогії «Дві вежі» слухає пісню на мові Рохана і зауважує з цього приводу: «...Така ж, як ця земля – гучна й розкотиста. Але я не можу здогадатися, що це означає, за винятком того, що вона переповнена смутком смертних чоловіків» [2, с. 144]. Мова народу або раси не тільки пов'язана з modus vivendi даного народу (повільна мова потужних ентів або мова грубих орків, переповнена лайками й прокльонами), але й вплив цієї промови можна порівняти з впливом його носіїв. Наприклад, якщо при читанні Гендальфом напису на Єдиному Перстні, зробленого темною мовою, «здригнулися могутні стіни Замку, і затягнуло серпанком ясне сонце» [1, с. 243] то «мова ельфів постійно використовується як пароль, талісман або навіть як слова для натхнення» [3, с. 303]. Сам автор намагається діяти аналогічно, коли вводить в текст роману цілі фрагменти на вигаданих ним мовах: як характерний приклад можна привести вірш «A Elbereth Gilthoniel» з розділу «Many Meetings» у другому томі «Володаря перснів» [2, с. 234].

Саме розповідь, сюжет часто створюються у Толкіна з імені. Англійський письменник Т. Шіппі вважає типово філологічним підходом,

коли зміни звуків або мовні закони виявляються базисом для міркувань про історію їх носіїв. Прикладом цього є історія появи «Гоббіта»: був літній день, Толкін сидів біля вікна у своєму кабінеті на Нортмур Роуд і ретельно перевіряв екзаменаційні роботи. Пізніше письменник згадував: «Хтось із кандидатів милосердно залишив одну зі сторінок незаповненою (кращий подарунок екзаменатору), і я написав на цій сторінці: «У землі була норка, а в нірці жив гоббіт». Імена завжди тягнуть за собою якусь історію. Згодом я подумав: а чи не дізнатися мені, хто такі гоббіти? Але це був тільки початок» [3, с. 120].

Ось, що пише Т. Шіппі з приводу походження слів «ент» і «Ортанк»: «Це – ще одне давньоанглійське слово, яке цікавило Толкіна з того часу, як він вперше – 1924 році – написав про «римські дороги» і ідентифікував їх з orþanc enta geweorc, «майстерною роботою ентів» з поеми «Руїни» [3, с. 294]. Таким чином, Толкін отримав назву вежі та прив'язку до раси. Аналогічно виникла історія Еаренділя. Ім'я може містити в собі історію свого «власника»: «Ім'я моє зростало з кожним днем, а прожив я багато тисяч років, так що моє ім'я – довга розповідь», говорить ент Фангорн [2, с. 188].

Таким чином, не складно погодитися з думкою Т. Шіппі: «Толкін вважав, ніби люди здатні самостійно відчути хід історії, розмірковуючи над долями окремих слів, ніби хто завгодно здатний самостійно розпізнавати мовні «стилі» і витягати особливого роду сенс з окремих звуків, більш того – робити естетичні судження, засновані тільки на звучанні слів і більше ні на чому» [3, с. 304].

Дослідник творчості Толкіна Н. Д., Айзекс описує особливості використання Толкіном мови наступним чином: «Як і в Джойса та Паунда, алегоричний характер «Володаря перснів» часто відбивається у лінгвістичній структурі твору, проте, як і в Еліота, широке полікультурне підґрунтя формує сировину для орієнтирів. Втім, на відміну від Джойса, Паунда та Еліота, алюзивний характер роботи Толкіна не розроблений з вишуканою високою серйозністю та надінтелектуальністю майстра-головоломки» [5, с. 4].

Отже, лінгвістична частина твору не лише відіграє важливу роль у світі автора, а є основою творчості Дж. Р. Р. Толкіна. Письменник надає право читачу самому вирішувати, що можуть значити ті чи інші слова, які використовують герої твору. Таким чином, Толкін залишає таємничість стародавніх мов і пропонує читачу пройнятися історією, відчути смуток чи радість подій, про які оповідають певні твори роману.

Список використаних джерел

1. Толкін, Дж. Р. Р. Гоббіт, або Туди і звідти / Толкін Дж. Р. Р. – Львів: Астролябія, 2012. – 384 с.
2. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перснів Частина друга: Дві вежі / Толкін Дж. Р. Р. – Львів: Астролябія, 2013. – 576 с.

3. Шиппи, Т. А. Дорога в Средземелье (Путеводитель по миру Толкина) / Шиппи Т. А. – СПб.: Изд-во «Лимбус Пресс», 2003. – 824 с.
4. Michael N. Stanton Hobbits, Elves and Wizards: The Wonders and Worlds of J. R. R. Tolkien's "Lord of the Rings" / Michael N. Stanton. – St. Martin's Publishing Group, 2015. 208
5. Neil D. Isaacs Zimbardo Understanding the Lord of the Rings: The Best of Tolkien Criticism / Neil D. Isaacs, Rose A. – Houghton Mifflin Harcourt, 2005. 294 p.

Анастасія Гога

ВОЛОДИМИР ДУРДУКІВСЬКИЙ – ДИРЕКТОР ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ (1917–1921 РР.)

В. Ф. Дурдуківський – видатний педагог доби Української революції (1917–1921 рр.). Педагогічна діяльність Володимира Федоровича Дурдуківського припадає на період зламу століть, епох, зміни моральних векторів та естетичних ідеалів.

Народився Володимир Федорович 17 вересня (за старим стилем) 1874 р. у с. Пединівці на Уманщині. Коли йому не було року, батьки переїхали у с. Мирівку на Київщині, де й пройшло дитинство Володимира. В кінці 80-х років сім'я Дурдуківських переїхала до Києва, де батько Володимира отримав посаду при Київській духовній семінарії.

Родина Дурдуківських була середнього достатку. В ній було дев'ятеро дітей і панували релігійні порядки і традиції. Батько Володимира був людиною глибоко релігійною, для свого часу досить освіченим священиком. Тож і Володимир освіту здобував в духовних школах. Спочатку в Київській духовній семінарії, а з 1895 р. – в духовній академії. Навчаючись у семінарії, В. Ф. Дурдуківський був членом нелегальної української громади, що вивчала і популяризувала українську історію, літературу і етнографію під керівництвом О. Лотоцького і С. Липківського. Навчаючись в академії, В. Ф. Дурдуківський на пропозицію професора М. І. Петрова розпочав роботу над кандидатською дисертацією про митрополита київського Самуїла Масловського (1783–1796 рр.). Робота над темою захопила Володимира, дала йому можливість ширше познайомитися з українською історією взагалі і з тим глибоко трагічним моментом, що його переживала українська інтелігенція й Київська академія в кінці XVIII ст. Під час навчання в академії В. Ф. Дурдуківський почав робити бібліографічні й критичні огляди російських, переважно історичних, журналів для «Записок наукового товариства ім. Т. Шевченка» у Львові, які виходили за редакцією професора М. С. Грушевського. У 1899 р. В. Ф. Дурдуківський закінчив духовну академію і обрав нелегкий